

POPOUTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnštvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Lex Lichtenstein in slovensko učiteljstvo. — O нравно-verski vzgoji v ljudski šoli. — Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk. — Listek. — V zadevi „zveze slovenskih učiteljskih društev“. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

Lex Liechtenstein in slovensko učiteljstvo.

Ni je institucije v moderni državi, za katero se razne stranke in recimo vsi slojevi naše družbe toliko zanimajo, kakor za šolo. In tó po pravici! Saj sta od tega, kako ona rešuje svojo prevažno nalogo, zavisna mnogokrat blagor in sreča celih generacij!

Baš to vsestransko zanimanje pa spravi to institucijo oziroma njene opravilce: učiteljstvo mnogokrat tudi v prav kritične položaje, kajti kdo zamore vsem prav storiti! Zlasti naša sedanja „nova“ šola je predmet najhujšega nasprotstva, da si ji ne manjka tudi obilno število prijateljev in zagovornikov. V 20 letih njenega obstanka je zakrivila ona vse zlo, ki je prišlo čez človeško družbo. Da kmetovalec ne prospeva na svojem kmetijstvu, da se odrasla mladina ne pokoreva družbinskemu redú, da se obsodbe pri sodnijah množe itd. itd., to vse je kriva le sedanja „brezverska in draga“ šola. Na Dunaju izhaja celo „šolski“ list, ki nabira gradivo o pokvarjenosti mladine. V posebnem predalu „Jugendliche Verbrecher“ imenovanem, navaja s posebno slastjo vsa hudo delstva mladih ljudi, katere je seveda zakrivila nova, moderna šola. A da imajo te res žalostne prikazni svoje korenine v izprijenih velikomestnih socialnih razmerah, to se še omeni ne! Seveda, kje pa bi potem bil „Sündenbock“?

Da so obstoječi šolski zakoni po vsem popolni, tega trditi še nam na misel ne pride. Zlasti za razmere pri Slovencih bi si je želeli v marsičem drugače. Da bi pa bili verski izgoji mladine v toliko öviro, kakor se rado povdarja, se še vsaj pri nas Slovencih tudi ni zapazilo. Nравно-verska vzgoja je najvišja naloga „nove“ šole, kojo izvrševati je bila učiteljstvu vselaj prva in najimenoitnejša skrb. Da je pri nas šola še vedno tudi versko katoliška in nikdar ni bila „brezverska“, to nam pričajo naši učenci in učitelji, ki so le katoličani pa tudi šolske naše knjige, v katerih ne najdeš ne pičice „brezverskega“.

Da je to resnica, priča nam, da se je pri nas nasprotstvo zoper novo šolo za nekoliko časa že poglelo, ljudstvu se je sedanja šola jela priljubiti in priznati se je moralo celo od nasprotnikov, da slovensko učiteljstvo vestno in taktno izvršuje svoj nalog, ali kakor se je izrazila „Südost. Post“ v svoji zadnji številki: „Dass die slovenischen Lehrer es durch ihren Takt verstanden haben, die Klippen der interkonfessionellen Schule zu umschiffen.“

Toda ta mir bil je le navidezen, bila je tišina pred viharjem! S knez Liechtenstein-ovim predlogom se je vnovič izdala parola, da še borba zoper „brezversko“ šolo ni končana. O tem predlogu samem, kojega tekst pozna itak vsak učitelj, „Popotnik“ do sedaj še ni ničesar spregovoril. Bil je namreč uverjen, da načrt v tej obliki nikdar ne more postati zakon, na dalje pa tudi, zato ne, ker imamo v naše poslance trdno zaupanje, da se bodo potegovali le zato in glasovali le za ono, kar bo narodu v prid in kar nikakor ne bode oviralo naše narodne prosvete!

Nismo pa si prikrivali, da bode ovi predlog vnel strastno agitacijo zlasti po nekotnih kronovinah. V tem se tudi nismo motili. Liechtenstein-ov načrt razdelil je ljudstvo v dva nasprotna tabora, postal je stožer, okoli katerega se suče vsa notranja politika avstrijska, stalni predal novin, enfant terrible društvenih zborovanj, pravo strašilo vseh, ki ljubijo narodno omiko in napredek! — Pa v čemur smo se motili, je to, da se naša nada, ka bode z ozirom na zgoraj navedene ugodne šolske razmere pri Slovencih našemu narodu in slovenskemu učiteljstvu se prizanesla agitacija za Liechtenstein-ov predlog, ni vresničila. Upali pa smo tó tem trdneje, ker zadržuje omenjeni predlog — da eliminuje prevažne učne predmete iz šole in tako namerava občno izobrazbo po nepotrebnem prikrajšati, naj bo le po strani omenjeno — marsikaj, kar bi bilo Slovenceem in zlasti narodnosti štajerskih Slovencev vidno na kvar, da morda tudi v njih narodno pogubo.

Kaj neprijetno nas torej dirnejo prihajajoča nam poročila, da se je z Liechtenstein-ovim predlogom prepir zanesel tudi v mirno slovensko ljudstvo, razdelivši ga v nasprotna tabora, ki delujó z vsemi razpolagajočimi agitatornimi sredstvi, in da se ravno od strani, ki je sicer poklicana, učiti krščansko ljubezen in spravljivost, brezmerno, da — nelojalno proti šoli in učiteljstvu hujska. Ali je tako spodkopavanje učiteljskega ugleda učiteljstvo zaslužilo, slovensko učiteljstvo, katero je vsigdar izpolnjevalo vestno in požrtovalno svoje dolžnosti, ter se mu ničesar očitati ne more?! Se je po tem takem čuditi, ako se prijateljstvo, prijazni dosedanji odnošaji mej č. duhovništvom in učiteljstvom, mej šolo in domom spreminjajo čez dan in noč v mržnjo — sovraštvo! Je-li omenjen knežev načrt toliko vreden in bodo li zamogli oni, ki tako brezobzirno in hladnokryno duhove kličejo in razburjajo, razburjene tudi pravočasno potolažiti! Odgovor na to nam vtegne dati enkrat nepristranska sodnica — zgodovina. Slovensko učiteljstvo pa bode vkljub vsemu natočevanju in prikrajšanju njegovega ugleda tudi na dalje spolnjevalo zvesto svoje dolžnosti po geslu: Vse za vero, dom in cesarja!

O нравно-verski vzgoji v ljudski šoli.

Píše Ivan Fon.

(Dalje.)

Poglejmo si razne stopinje in oblike čuta časti z ozirom na razširjenje lastnega „jaz“ bolj na tanko. Že otrok hoče imeti, da ga drugi opazujejo, da se ž njim bavijo, da za-nj marajo. Otrok že gleda na to, da drugi njegov „jaz“

zapazijo. In ali niso tudi odrasli ljudje v tem obziru pravi otroci, posebno pa višjim stanovom nasproti? Vsak državljani se veseli, če ga knez pozna, če ga po imenu nagovori. Periklej se ima za svojo slavo le temu zahvaliti, ker je poznal vse svoje someščane. Hanibal, Wallenstein, Friderik Veliki Napoleon so bili zmagoviti in sicer zaradi tega, ker so skoraj vse svoje vojake po imenih poznali. Ti vojskovodje so svojim vojakom s tem, da so jih po imenih poznali, toliko hrabrosti navdahnili, kolikor bi je ne mogla ne velika plača in celo domovinska ljubezen ne.

Zato nas tudi to tako boli, če nas kak znanec več ne spozna. On je na naš „jaz“ pozabil, morebiti zato, ker smo se mu premalenkostni zdeli. „Jaz te ne poznam“ je pogojno veliko, ja največje razžaljenje. — Ložje še prenašamo, če je kdo nam nasproti ohol, kakor pa če nas ignorira. S tem namreč hoče pokazati, da mi zanj ne eksistujemo. Zatorej mnogim ljudem tako dobro dè, če imajo mnogo znancev. Herostrat je prekrasno svetišče Dianino v Efezu sežgal, samo da bi ga vsi po imenu poznali. In še dandanes se nahaja mnogo ljudij, ki hlepé po Herostratovi slavi. Zatorej nas tudi nekako presune, če čujemo, da se jetniki po številkah kličejo; kajti mi hočemo, da ima vsak človek najmanj ime, kot izraz svojega lastnega „jaz“.

Druga stopinja samozavestja je, da se nas same cenimo. Človek hoče pa od drugih tudi cenjen biti. Človek pozna svoje prednosti in čednosti in on hoče imeti, da te tudi drugi cenijo. Na to se opira odnošaj med učencem in učiteljem, med otroki in starši; učenec hoče v sodbi učiteljevi mero svojega samozavestja najti. In ta lastnost, namreč lastnost hrepeneti po hvali, je lastna posebno mladini, ker njen značaj še ni vtrjen. Mladini ne zadostuje lastna sodba, lastna vest. Značajan mož, ki je kaj dobrega storil, je zadovoljen s svojo vestjo, s svojo sodbo. Pri mladini pa ni tako; ona hoče tudi od drugih hvaljena biti, in iz tega stališča je obžalovati, da so se iz šol darila odpravila. Sevêda nekateri so že 70 let stari, pa vendar še po hvali hrepenê. To nam znači neko slabost značaja. Sodba drugih je za nje edina mera njihove lastne vrednosti.

Častiljelni so posebno mladenči in tudi še možje v prvi dobi. Čast je namreč idealen odnošaj, in mladost je čas idealov. Mladina hrepeni po idealih (sevêda ne vsa); ali bi morala vendar po njih hrepeneti in zato je pri njej čut za čast tako živ. Ljudje, ki imajo močno samozavestje, se dolgo spominjajo, kdo jih je prvi vikal, kdo jim je prvi rekel „gospod“.

Razžaljenja se pa v mladosti najbolj globoko čutijo, tako sicer da jim tu in tam sledi samoumor. Zgodilo se je že, da se je kak dijak zaradi graje učiteljeve sam umoril. Psihologično si moramo to prikazen tako-le tolmačiti: Jaz nočem živeti, če me učitelj ne ceni tako visoko, kakor visoko se jaz cenim. Čut za čast je v tem slučaju močnejši, kakor vest. Vsak tak samoumor nastane iz neke disharmonije med tem, kar smo in kar imamo, in med tem, kar bi radi bili in imeli.

Druga oblika časti je čast moška med možmi; ta se bistveno od prejšne ne razločuje. Tudi ona deluje na to, da se naš „jaz“ tudi od drugih pripoznava, pa njeni učinki so različni. Čut za čast se v tej dobi ne da tako hitro razkačiti, kakor v prejšni. Značajan mož ne gleda več tako na to, kako drugi o njem

sodijo in mislijo; njemu zadostuje vest, da je prav ravnal. Moška čast obstoji bolj v tem, da se mož sam časti. Mož mora tudi na sredstva gledati, kako do časti priti in ta sredstva določijo tudi pota do nje. Od tod tudi mnogokrat prežalostna prikazen, da ljudje brezčastno ravnaajo, da do časti pridejo, nedostojno, da dostojanstva dosežejo.

Prej ko to razpravo o časti sklenem, bi le še omenil, da igra čast pri vojaki, dijaki in plemenitažih posebno ulogo. Za te stanove je čast element, od katerega se živê; njim je čast potrebna, kakor ribi voda, rastlini svetloba, čast jim je *conditio sine qua non* vse sreče, čast jim je mera cenitve vsakega; čast jim je specifična oblika postave. Ti stanovi ne vprašajo: Kaj je prav, kaj sem dolžen storiti, kaj je čednost? Oni le vprašajo, kaj je častno. Vse vezi srca in narave se posvetijo pri teh stanovih po časti, po časti se pa tiste tudi razvežejo. Ne prepoved očetova, ne solze matrine, ne svet prijateljev, ne prošnja sestrina, ne pritožba nevestina ne zadržuje vojaka, dijaka ali plemenitaža od kakega čina, če mu ga čast velevala. Časti sledê ti stanovi, kakor bi bili od besov zasedeni, tako sicer, da zaničujejo vsakega, kateri kako drugo reč višje ceni, kakor čast. Kje moramo pač vzrok te prikazni iskati? Saj vendar tudi navadni filister za čast ni neobčutljiv, in vendar se mu zdi častihlepnost pri teh stanovih neumna. Nekateri pravijo, da je to navada, drugi zopet, da se je tem stanovom živi čut za čast prigojil.

Mi smo že čuli, da mladina v idealih živi, posebno pa dijaki, zato pa tudi vidimo, da ohranijo vsi učeni stanovi živ čut za čast. Tudi zdravnik, sodnik, učitelj, duhovnik mora časti zadostovati. In plemenitaži? Ali ne živijo tudi v prav idealnem elementu? Svoj lastni „jaz“ ne nahajajo samó v sebi, ampak tudi v svojih prednikih. Oni računijo idealno eksistencijo svojih prednikov k svojemu lastnemu „jaz“. In višji častniki pripadajo ali k učenjakom ali k plemenitažem. Razven tega imajo tudi prav idealen poklic; uradnikov delokrog je precej majhen, častniki pa čuvajo celo domovino. Vojaško čast opeva tudi Prešeren prav lepo v pesni „Soldaška“.

Le eni ljubici je zvest,
Ti ljubei čast se pravi,
Ta gre ž njim v boj krvavi
Ga spremi čez gore brez cest
In čez ozidje trdnih mest,
Kjer smrt junaške brate
Povabi v svate.

Pa ne samo zaradi tega, ker v idealih živê, hrepenê ti stanovi tako strastno po časti, ampak tudi zaradi tega, ker jim drugi državljani ravno zaradi idealnosti toliko časti skazujejo. Obče znana prikazen pa je, da čim bolj smo v časti, po tem večji časti hrepenimo. In da drugi državljani te stanove tako čislajo, to sledi deloma tudi iz tega, ker so popolnoma za-se, popolnoma od drugih ločeni.

Po tej precej dolgi psihologični razpravi o časti, se hočem k svoji pravi nalogi vrniti, namreč kako in v kateri meri se mora odgojitelj pri odgoji nagona k časti posluževati.

(Dalje sledi.)

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

O geometriji.

Pravijo, da je geometrija v nekem oziru v mladih letih koristna. Pri-
znava se namreč, da ona duh mika, razumnost bistri in od nje prihaja naglost
razumenja; da pa ona bajè ne koristi kakor druge znanosti, ko smo se jih
naučili, ampak med učenjem. To je navadno mnenje. Gotovo je utemeljeno, da
so se najslavnejši možje s to vedo marljivo pečali. Kajti če se geometrija deli
v številjenje in oblikovje, je znanost številjenja ne samo govorniku potrebna,
ampak vsakemu, ki se vsaj v prvem pouku izolika. V pravih se pa dostikrat
nahaja; če pri teh govornik ni zanesljiv, jaz ne rečem, v vsotah, ampak če se
le z nezanesljivim in neprimernim gibanjem prstov ne sklada z računom, ga
imajo za slabo poučenega.¹⁾ Črtoslovje se pa tudi dostikrat pri sodnijskih raz-
pravah potrebuje, kedar se o mejnikih in merjenju prepirajo; pa ono je v neki
drugi zvezi z govorništvo. Prvič je geometriji red potreben; ali ne tudi zgo-
vornosti? Iz prejšnega dokazuje geometrija sledeče in iz negotovega gotovo;
ali ne storimo tega tudi v govoru? Ali ne sèstaja skoraj vse sklepanje iz stav-
ljenih prašanj na silogizmov? Vsled tega jih vtegneš več najti, ki pravijo, da
je ta veda bolj dialektiki kakor retoriki podobna. Pa tudi govornik dokazuje,
česarvno redkokrat, pa v časih, vendar-le dialektično, kajti on bode, kakor bode
stvar zahtevala, silogizme vporabil in gotovo tudi entimema, ki je retoričen
silogizem. Naposled se imenujejo najboljši dokazi navadno geometrični dokazi
(*γεωμετρικαὶ ἀποδείξεις*); česa pa govor bolj potrebuje nego dokaza? Tudi zmote,
ki so istinam podobne, geometrija z dokazi pobija. To se tudi pri številjenju
dogaja v tako zvanih *Ψευδογῆραι*, s katerimi smo se dečki kratkočasili. Pa
druge stvari so bolj važne. Kdo ne bi onemu verjel, ki n. pr. trdi: prostori
obdani od ravnin, katerih zvnanje stranice imajo ravno isto mero, (so enako
dolge), morajo jednaki biti? A to je napačno. Kajti najbolj odvisno je od tega,
kako obliko ima obseg; in geometri zgodovinarje grajajo, ker so le-ti menili,
da se da velikost otoka z vožno daljavo zadosti označiti. Kajti oblika ima tem
več prostora, čim popolnejša je. Tedaj bo črta, ki krog popiše, katera oblika
je med ploskami najpopolnejša, več prostora obsegala, nego ako bi popisala
jednakostraničen štirikotnik, štirikotnik zopet več nego trikotnik, jednakostra-
ničen trikotnik sam več nego nejednakostraničen. Pa drugi vzgledi bi vtegnili
manj jasni biti; jaz hočem to na poskušnji razkladati, ki bo tudi neizurjenim
lahko razumljiva. Da je mera orala 240 čevljev dolga, 120 široka, menda vsak
ve; kolik da je obseg in koliko polja obdaja, se lahko vgane. A 180 čevljev
na vsaki stranici da ravno tolik obseg, pa veliko več prostornino, če je ploska
od takih štirih stranic zaprta. Če pa se komu mrzi to izračunati, naj ravno isti
račun z manjšimi številkami napravi. Po 10 čevljev na vsaki stranici da 40

¹⁾ Računanje s prsti, o katerem Kvintilijan (XI, 3) obširno govori, je bilo v Italiji
in Greciji tako v navadi, da niso samo prostemu ljudstvu prstje pri štetju rabili, ampak
tudi govornikom v slovesnih govorih.

čevljev obsega in 100 čevljev ploščine.¹⁾ Če je pa stranica dolga 15 in široka 5 čevljev, bo pri ravno istem obsegu ploska za četrti del manjša. Če pa dve 19 čevljev²⁾ dolgi stranici le za eden čevlj narazen stojé, ne bodo več kvadratnih čevljev obsegale, kakor ima dolgost stranice čevljev; obseg pa bo ravno tako velik kakor oni, ki obsega 100 kvadratnih čevljev. Tedaj se ploska za toliko zmanjša, za kolikor obliki kvadrata odvzameš. Torej se tudi lahko pripeti, da je v večem obsegu manjši prostor. To velja o ravninah. Kajti da hribi in doline več tal kakor neba imajo, je tudi neolikanemu očitno. A geometrija pre-računi tudi velikost sveta. Iz nje, ki gotov in določen tek zvezd sè številkami uči, učimo se, da ni nič brez reda in vzroka; in ravno to zna včasih govor-niku koristiti. Ali ni Periklej³⁾ Atenčane, vsled solnčnega mrknjenja prestrašene s tem strahú oprostil, da je vzrok te prikazni raztolmačil; ali ni oni Sulpicij Gal⁴⁾ govornikov posel opravljal, ko je v vojni L. Pavla o mesečnem mrknjenju govoril, da se ne bi vojaki kakor od nebeške prikazni prestrašili? In če bi bil Nikija⁵⁾ v Siciliji to znal, ne bi bil od ravno istega strahu presunjen najlepše vojne atenske izdal; kakor se Dion,⁶⁾ ko je bil prišel Dionizijevo samosilstvo porušit, ni dal od take prikazni odstrašiti. Pa da na strani ostane poraba v vojski in da le prezrem, da je Arhita obleganje Sirakuz precej dolgo zavlačil, vsekako je vže ono ugodno za to, da dokažem, kar nameravam, da se namreč premnoga vprašanja, katerih razprava je na drug način pretežka, n. pr. način delitve, delitev brez konca in kraja, pomnoženje naglosti navadno z geometrič-nimi dokazi rešujejo. Če mora tedaj govornik (kar bo sledeča knjiga pokazala) o vsaki stvari govoriti, ne sme nikakor brez geometričnega pouka ostati.

Poglavje 11.

Kje se bo začel govornik prednašanja in telesnega kretanja učiti?

Prihodnji govornik bode moral nekaj časa posvetiti tudi komedijašu tako dolgo, da si znanost prednašanja prisvoji, kajti jaz nečem, da bi deček, katerega v tem poučujem, z glasom tenko kakor ženske zavijal ali pa glas kakor starček tresel. On naj ne posnema napak pijanosti niti naj se ne navzame hlapčevske jezičnosti niti naj se ne uči čuta ljubezni, skoposti, strahu; ker to ni govorniku

¹⁾ Računi so ti-le:

I. Obseg: $240 + 120 + 240 + 120 = 720$.

Prostornina: $240 \times 120 = 28.800$.

Obseg: $180 + 180 + 180 + 180 = 720$.

Prostornina: $180 \times 180 = 32.400$.

II. Obseg: $10 + 10 + 10 + 10 = 40$.

Prostornina: $10 \times 10 = 100$.

Obseg: $15 + 5 + 15 + 5 = 40$.

Prostornina: $15 \times 5 = 75 = 100 - 25$.

²⁾ Obseg: $19 + 1 + 19 + 1 = 40$.

Prostornina: $19 \times 1 = 19$.

³⁾ Plutarh Periklej c 25.

⁴⁾ Sulpicij Gal je služil kot vojaški tribun v vojski proti Perzeju (Liv. 44, c. 37), kjer je pred bitko pri Pidni mrknjenje meseca naprej povedal.

⁵⁾ Plutarh Nikia c. 23. Tukidid VII, 50.

⁶⁾ L. 357. pr. Kr.

potrebno ter kuži nežno in neizkušeno sree posebno v mladih letih. Kajti iz večkratnega posnemanja nastane navada. Pa tudi vseh telesnih kretenj in gibanj naj ne išče pri komedijašu. Akoravno mora govornik oboje nekoliko izkazati: naj se vendar od igralca celo razlikuje, in niti z obrazom, niti z roko, niti z nastopom svojega obnašanja ne pretira. Kajti ako je v tem za govornika sploh kaj umetnosti, obstoji ona posebno v tem, da ne pokaže, da se je tega naučil.

Kaj pa je v tej stvari učitelj dolžen storiti? Najpreje naj napake izgovarjanja odpravi, da so besede razločne, da se posamezne črke sè svojim glasom izražujejo. Nekatero črko izgovarjamo pretenko ali predebelo, nekaterih ne izrekujemo dosti polnoglasno, in je z drugimi podobnimi pa tako rekoč bolj medlimi zamenjavamo. Namesto črke Rho¹⁾ namreč, nad katero se je tudi Demosten izpodtikal, je nastopila črka Labda (kateri se tudi pri nas v istem pomenu rabita); in če se c in enako g ne glasita razločno, se omečita v t in d. Še ono lepotično izgovarjanje črke s ne bo učitelj prenašal, niti trpel, da bi se besede v grlu slišale, niti da bi v ustih odmevale, niti da bi se, kar čistemu govoru najmanj pristojno, prosto bistvo glasa z debelejim naglasom povdarjalo, kar Grki *καταπελασμένον* imenujejo. Tako se imenuje piskanje na piščali, ki zamolkel glas dajejo, kateri le skozi ravno zev prihaja, dočim so luknjice, katere glas krepijo, zaprte.

Gledal bode tudi na to, da se zadnji zlogi ne pogubé, da si govor jednak ostane, da bo vsak vsklik delo prs ne glave, da bo gibanje rok glasu, izpreminjanje obraza ročnemu gibanju prikladno. Celo na to bo treba paziti, da bo obličje govornikovo spodobno, da se ustnice ne zategujejo, da ne bodo usta preveč zevale, da ne bo pogled na kvišku, pa tudi ne proti tlam obrnen in tilnik ne na eno stran nagnen. Kajti čelo se zna na različen način napačno nagrbnčiti. Videl sem mnoge, katerih obrvi so se pri vsakem trudu glasa povzdignile, druge, pri katerih so se skrčile, in zopet druge, pri katerih so se razdvojile, ker se je ena na kvišku vzdignila, druga oko skoraj celó zakrila. Pa važnost teh stvari je, kakor bom kmalu razložil, neizmerna; nič ne more dopasti, kar ni dostojno.

Komedijaš mora tudi učiti, kako je treba pripovedovati, s kako dostojnostjo syetovati, kako se z razburjenostjo jeza vname, katera izprememba glasu se pomilovanju pristojna. To bo pa najbolje učil, ako neke oddelke iz komedij izbere in sicer v to svrho najbolj primerne, t. j. prednašanjem podobne. Ti ne bodo samo za deklamovanje prikladni, ampak bodo posebno zgovornost pospeševali. A to traja, dokler nevzmožnost let večih stvari ne razume; kedar pa bo moral govore čitati in bode njihove vrline vže razumeval, tedaj mu naj vesten in izurjen učitelj pomaga, naj ne samo čitanje ureduje, ampak ga tudi sili izbranih oddelkov na pamet učiti se in one stojé in razločno prednašati, da se izuri ob jednom govorjenju, glas in vzpomin.

Mislím, da tudi onih ne smemo grajati, kateri so se nekaj časa tudi z gimnastiko pečali. Jaz ne menim onih, kateri del svojega življenja s porabo olja in vinopitjem preživé, ki so pri gimnastiki duh zanemarili,

¹⁾ Diogen Laertski (II, 108) in Plutarh (mor. p. 844 D) pripovedujeta, da Demosten ni mogel črke Rho (= r) izgovarjati. — Tudi pri Slovencih se dostikrat sliši, da otroci mesto r črko l izgovarjajo.

kajti te želim od mojega vzgojenca kolikor mogoče daleč proč; ravno tako se pa tudi tisti zovejo, ki učijo vse telesno kretanje in gibanja, da se ramena ravno držijo, da se roke ne stegujejo nerodno ali kmetiško, da je stanje dostojno, da se pri prestopanju pokaže gibčnost, da glava in oči niso na drugo stran nagnene, kakor truplo. Kajti vsak bode pritrdil, da spada to k prednašanju in nihče ne bo deklamovanja od govorništva ločil, gotovo pa se tudi ni treba sramovati tega, kar je potrebno, učiti se, posebno ker je hironomija, t. j., kar ime samó kaže, pravilo za telesno kretanje, iz znane junaške dobe nastala in katero so najslavnejši možje v Grkih priporočali; celo Sokrat sam, pa tudi Platon jo je med državne vrline uvrstil¹⁾ in Hrizip v propisih za vzgojo otrok omenil. O Lacedemoncih smo zvedeli, da so celo nek ples²⁾ kot za boj koristen med svoje telesne vadbe izprejeli. Tudi pri starih Rimljanih ni bilo to nečastno; v dokaz nam je ples, ki se je v imenu duhovnikov³⁾ in v verskih obredih do današnjega dne ohranil, in v tretji knjigi Ciceronovi⁴⁾ o Govorniku tiste Krasove besede, s katerimi veleval, da naj se govornik hrabro in možato drži, česar se pa ne nauči od igralcev na gledališkem odru, ampak pri orožnih vajah ali pa v telovadnici; in pouk v teh stvareh se je dajal brez graje do naše dobe. Jaz vendar želim, da ne traja čez deško dobo in tudi v tej ne dolgo. Jaz nečem, da bi se govornikovo kretanje plesu podobno vršilo, ampak da je v onem nekaj tega deškega vežbanja, tako da nas skrivaže ona priučena dostojnost nehoté spremlja. (Dalje sledi.)

Listek.

Mlada Slovenija.*)

Spisal Gabr. Majcen,

Leto 1808. V Ljubljani opoludne; iz gimnazija vró dijaki; kmalu poizgubé se po ulicah iščoči svoja stanovanja. Tudi profesorji ostavljajo šolsko poslopje; značijo jih ozbilni, starikasti obrazi, čedna obleka, debele knjige ali zvezki pod pazuho. Naposled prihiti mož malo osivelih las, a še krepak, po ovratniku soditi duhovnik; iz levega žepa rujave, naševnate, dolge suknje moli listnica. Prijazni, dobrohotni obraz kmalu privabi dijaka; čilega gorenjskega fanta, ki se je bil malo zakasnil. Trizno razgovarjaje se mahata jo ulico naprej, ulico na levo; dijak se poslovi; profesor pa prestopi Ljubljano ter jo krene na desno in izgine v tronadstropni veličastni hiši slovitega milijonarja, barona Cojza. Dobro že vemo, da je ta mož Vodnik, ki je zahajal k dobrotniku svojemu na obroke. Zasedujmo ga. Priklet, v katero stopimo naprej, sicer ni svetla, a vendar v naglici spoznamo, da bi bakrorezi, ki dičijo stene, nam, slikarstvu ne celo nenkim, mogli vzbuditi zanimanje za kratko uro. Prekoračivši kamenite pomole sprejmó nas razni junaki, vpirajoči bistre oči dol na nas, da se nam čini, kakor da bi je motrili v daljnem meg-

¹⁾ Platon (zakoni VII. p. 795 D) zahteva, da se dečki pri pouku v teh stvareh urijo.

²⁾ Kvintilijan misli na ples Pyrrhiche, v katerem so se vže petletni dečki pri Sparčanih in drugih Dorcih urili, kateri je veljal kot vadba za boj (Platon Zakoni VII. p. 814 E in Athen. XIV. p. 631, A.)

³⁾ To so bili Salci (= skakači), katere je Numa na čast bogu Martu uvel. Ti so obhajali vsako leto meseca marca veliko procesijo v Rimu, pri kateri so, v levi ščit in v desni kratko sulico imajoči, med piskanjem na piščale plesali okoli žrtvenikov obredne plesne (tripudia = v tri cepe se majali) in popevali svete pesni Janu, Jovu in Martu na čast.

⁴⁾ O govorniku 3, 59.

*) Iz predavanja v mariborski čitalnici na Vodnikov večer, dne 5. svečana t. l.

lenem pamtiveku. Krepek „slobodno“, ki se je zaslísal po trkanju ob vrata, nam dovolji, da prestopimo prag plemenito nakitene obednice.

Vodnik: Zdravo, mladi naš Dobrovsky!

„Dober dan, gospod profesor! Vaše sicer ni laskave bodice bodnijo me naj v vztrajno, vspešno delo“ zavrne mladenič čvrstega, ponosnega starca, star še ne 30 let.

(Odpró se vrata na drugi strani in sluga pripelje Cojza na trokolesnem stolu k mizi, a drugi prinese juho. Vodnik pozdravi Cojza, ter mu sede na desno, mladenič na levo.)

Cojz: (vzemoč en cmok), Imate li kaj novin, gospod profesor? Odsihmal da pogrešamo Ljubljanske novice, pozvedam pametne dogodke le iz vaših ust. Naš gospod Kopitár tiči ves dan v knjigah.

Kopitár: Ne opravičujem se gospod baron. Naj zadoščam izvestjem, da ima župan vsled najvišjega ukaza priskrbeti 2000 ležišč za bolne vojake.

C. Napoleon ne miruje in kdo ve, ali ne stočejo ranjenci na teh posteljah, preden se leto zasúče.

(Med tem vzela sta Kopitár dva, Vodnik tri cmoke.)

V. Bog nas varuj vojske in krvoločnega Napoleona. Toda odpahnimo to grozno misel! Naj Vam, gospod baron, raje čestitam na Vaši najnovejši pesmi, katero je naša Carducci véeraj báje izvrstno pela.

C. Veseli me, da je dopadala.

K. Ali se je jezik že manj spodtikal ob ostrini našega idioma?

V. Hm, saj je ženska, sploh pa je prehvaliti ne morejo in še danes sliši se kakor odmev véerajšnjega navdušenja: „Živio Cojz! Živela Carducci!“

C. Da je našemu jeziku lahko se privaditi, dokazala je učenka Kopitárjeva, grofica Bellegarde, ki je po dveh mesecih znala slovenskim poslom dopovedati vse do dobrega.

V. vzdigne čašo, malo posreblje, ter reče: Izvrsten učitelj na dovzetni učenki tvarja čudeža.

K. Dovoljite mi dokazati, da se priučeni jezik pa tudi prelahko pozabi, z dogodkom, katerega je doživel slovenski mašnik predvéerajšnjim v Rokovi kapelici.

(Vodnik gleda v kupico, kakor da bi iskal mušice)

Poročal je ženina in nevesto po nemški, zato, ker je nevesta znala samo nemški; pa kaj se zgodi? Pokaže se, da duhovnik ne zna več očenaša po nemški, vstavi se na sredini pri vsakdanjem kruhu“ ter ga dokonča slovenski.

C. (smejoč se na glas). To ni mogoče! Ne, ne! Pomislite!

V. (vzdigne glavo). Vprašajte gospod baron! Ta slovenski duhovnik bil sem jaz.

C. Kaj Vas je zmotilo!

V. Slovenski ga pa znam; a Bog zna vse jezike, lepi nevesti pa lahko popriča njen gospod dvojezičnik, da je bil res pravi očenaš.

(Vsi trije se smejijo. Vodnik pije. Sluga ponuja govedine.)

V. Kedaj bo že dotiskana Vaša slovnica, gospod Kopitár?

K. Nemara še preden ostavim Ljubljano.

C. Toraj pred listopadom, ki mi odvede zvestega tajnika.

V. In učenega knjižničarja.

K. Ko bi Vam mogel izbistriti prav mučno pokoro za prevero Vaše zbadanje.

V. Le prijetno bi me napominjala vrlega prijatelja in ž njim prebitih veselih ur.

K. Ako Vam je do resnice, gospod profesor, nočem vprezati, zagotoviti se Vašega mi dragega spomina. Blagovoljite nadaljevati popravo moje slovnice, ako je tiskar ne dovrši pred mojim odhodom na Dunaj. Meseca listopada prično se predavanja.

V. Srčno rad; ali se ne bojite, da Vam vmesim med zlato nekoliko mojega bakra?

C. Iz čistega zlata ne lijó se zvonovi.

(Vsi se smejijo.)

V. (povzdigne kupico ter jo pomoli Kopitárju). Izpijem slavni bodočnosti Vaši!

(Vsi trije trčijo ter pijejo. Sluga prinese pečenko.)

C. Slovenske slovnice trebamo kakor vzduha.

V. Gutsmann storil je nedvomno korak v zavednem slovničarstvu; a ni mu bilo moči ubraniti se germanizmov, ki so svršeli okolu njega, kakor razdražene čebele. Baš te dni mi je nekdo rekel, da slovenskemu jeziku manjka besedi, da je vbog; pa to ni res. Odgovorim mu: „Slovenski jezik je sam na sebi bogat, le ljudje so revni na besedah, zato ker premalo spomina imajo na to, kar jih je mati učila.“

K. Smatram, da tudi pravopis Gutsmannov ni na zdraví podlagi.

V. Ali ni tudi Vaše načelo „piši kakor govoriš?“ Toraj „biv“ a ne „bil“.

K. Naši prvi pisatelji pisali so ne le za Slovence, ampak tudi za Hrvate, ki govorijo čisti l, in v tem slučaju za v stavili l, kateremu smo se mi tako privadili, da si radi za-belježimo to majhno izjemo pri sicer krasnem načelu „piši kakor govoriš“.

C. Kako pa pišete Vi, gospod profesor, v Vašem slovarju?

V. Kakor v pesmih, jedinstveno z gospodom Kopitárjem.

C. (vzdigne kupico). Živila jedinstvenost, ki nam preraja po pesmih in slovarju našega gospoda profesorja Vodnika in po slovnici našega nadepolnega učenjaka g. Kopitárja slovenski književni jezik.

(Trčijo in izpijô!)

V. Žlahtno kapljo preslavni bodočnosti naroda slovenskega!

K. In nepozabnemu dobrotniku njegovemu, častitemu gospodu baronu Cojzu!

(Trčijo in izpijô. Cojz vkaže slugi, odpeljati ga nazaj v delavnico. Vodnik se poslovi, segne Kopitárju pod pazuhu, ter ga odvede.

V zadevi „zveze slovenskih učiteljskih društev“

K „zvezi“ pristopilo je nadalje sl. ptujsko učiteljsko društvo. Dotično pismo glasi se:

Slavno učiteljsko društvo!

Na dopis slavn. celjskega učit. društva s tem naznanjam, da je ptujsko učit. društvo pri zborovanju, dne 9. febr. 1888 enoglasno sklenilo k „zavezi slovenskih učiteljskih društev“ pristopiti.

Za odbor „ptujskega učit. društva“ v Vurbergu, dne 16. svečana 1888:

Fr. Žihner m/p., predsednik.

* * *

Na dalje je pristopilo k „zvezi“ tudi „Učit. društvo za sežanski šolski okraj“. Iz pisma, katero je v imenu odbora poslal g. A. Benigar, predsednik društva, naj objavimo sledeče:

„... Ker naše društvo ne zboruje pred mesecem majem, govoril sem v tej zadevi z nekaterimi posameznimi udi društva in na podlagi tega sklical odbor, naj on vkrene, kako in kaj.

Odbor se je v svojej seji jednoglasno izjavil, naj naše društvo, katerega večina udov je vedno želela in povdarjala tako učit. zvezo, pristopi k nameravani „zvezi slov. učit. društev“.

Za odbor „Sežanskega učit. društva“ v Tomaju, dne 17. febr. 1888:

A. Benigar m/p., predsednik.

— 75 —

Dopisi.

Maribor. (Poziv.) G. dr. Strekelj, docent slov. filologije na dunajskem vseučilišču poprijel se je jako težavne naloge, da bode zbral, vredil in izdal slovensko narodno blago, kakor reke, pregovore, pravljice, pesni itd. Kako imenitno je narodno blago in kako častno mesto zavzema v slovstvu vsakega naroda, tega nam pač ni treba še posebej povdarjati, le toliko rečemo, da so drugi narodi to že zdavna sprevideli, ter so si to tudi na vso moč prizadevali in si še tudi sedaj, da rešijo te svoje dragocene narodne svetinje, preden popolnoma zginejo izmed ljudstva. Mnogo narodov nabralo je velikanske zbirke tega blaga, katerega sedaj visoko cené kot svoj najdražji duševni zaklad. In nam-li ni znano, da so slovstva nekaterih narodov, n. pr. srbskega, ravno radi svojega tradicijnega blaga zaslovela daleč po svetu?

Tudi mi Slovenci, da si smo maloštevilni narod, imamo vendar dovolj narodnega blaga, le žalibog, do smo se z njegovim nabiranjem nekoliko zakasnili, in da se ga je toraj dosti brž čas za vse čase že pogubilo. Vzrok temu so bile pač naše neugodne razmere, zlasti veliko pomanjkanje zavednih in rodoljubnih mož. Ravno tako je pa tudi istina, da je še dosti tega blaga med ljudstvom, in da bi se tu in tam lahko mnogokaj rešilo pred pozabljivostjo, samo, da bi se našli med nami možje, ki bi se za to stvar dovolj zanimali, ter se po svojih močeh potrudili, da se nam le ti domači duševni zakladi ohranijo. Veliko tega blaga pa se je tudi že zbralo, ter se shranilo v raznih zbirkah, ali pa tudi objavilo po raznih knjigah in časopisih. Vse to je čakalo moža, ki bi imel dovolj volje, pa tudi dovolj sposobnosti, da vse b'ago kritično preceni in vredi ter potem izda. Da bode pa to izdanje kolikor mogoče popolno, da bode pravo duševno zrelo našega naroda, zato želi dr. Strekelj, da se poišče in prebere vsaka drobtinca med našim narodom ter se zlasti obrača do vseh med narodom delujočih in živečih mož, zlasti do njegovih učiteljev, posvetnih in duhovnih, s prošnjo, da ga v tem domoljubnem početju vsak po svojih močeh podpirajo. Ker vemo, kolike vrednosti je narodno blago sploh, za razvoj narodnega slovstva pa še posebej, in ker mislimo, da vedó to tudi vsi naši sotrudniki, zato jih na tem mestu prosimo in opominjamo, da vsak v svojem kraju za tem blagom poizveduje in ako kaj najde, da isto vestno ravno tako zapiše, kakor je to slišal iz ust naroda, ter potem le-to zbirko dopošlje g. dr. Strekeljnu. To delo bode častno za posameznika kakor tudi za ves učiteljski stan, ki si bode s tem za prospeh in razcvet domačega slovstva pridobil mnogo zaslug.

Tem besedam naj še pridamo to, kar piše g. dr. Strekelj sam v 10. številki lanskega „Ljubljanskega Zvona“: „Komur je mar, da Slovenci pokažemo svetu bogastvo našega tradicijskega slovstva; komur je na tem ležeče, da stopimo tudi mi v tem oziru v vrsto poleg drugih kulturnih narodov, ki dandanes z občudovanja vredno marljivostjo gojijo svoj „folklore“ (narodno blago) in odkrivajo, kar je narodov duh rešil in ohranil iz davne preteklosti; tega vabim in prosim, naj se mi pridruži, naj mi pomaga, naj me podpira. Dopolnje naj mi, kar je njemu zapisati mogoče. V tem oziru mi morete največ pomoči vi, učitelji slovenskega naroda v cerkvi in šoli, katerim je dana prilika, da vedno živite med njim; na vas se toraj še posebno obračam!“

Kar mi kdo pošlje, temu naj pristavi kraj, kjer je stvar zapisal in ime peveca ali pripovedovalca; včasí bo dobro, povedati tudi, kako star je ta pevec, in je-li tam tudi rojen, kjer je kaj pel ali pripovedoval.“

Pesmam, katere ljudstvo póje, se naj, če mogoče, pridé tudi napev.

Dr. Karol Štrekelj,

docent slovanske filologije, (Wien, Universität.)

Krško. (Izjava.) Današnji zbor „Pedagogiškega društva“ mnogobrojno obiskan od učiteljstva in slovenskega razumníštva, katera činitelja visoko cenita duševno probudo našega naroda na podlagi dosedanjih napredujočih šolskih zakonov in se vsled tega nikakor ne moreta strinjati z Liechtensteinovim šolskim predlogom, preide o tej točki na dnevni red, ker je za trdno uvrjen, da bodo naši poslanci in vlada vsled svoje previdnosti in navdušenosti za narodno prosveto zaprečili vsako nevarnost, ki preti s tem predlogom sedanji šoli in samostojnosti slovenskega učiteljstva. Pač pa zbor, povdarjajoč dosedanje vzajemno delovanje slovenskega duhovenstva in učiteljstva šoli in narodni izobražbi na korist, s pedagogijskega stališa jako obžaluje provzročeno agitacijo proti slovenskemu učiteljstvu in sedanji domači šoli, katera je pri nas vseskozi versko-katoliška, a žalibog — premalo narodna. V Krškem, dné 1. marcija 1888.

Odbor.

Iz Planine na Notranjskem, dné 5. marcija. — Po geslu našega milega vladarja „Viribus unitis“ se bomo tudi mi po obširnem logaškem okraju raztreseni učitelji in učiteljice združili v jedno celoto ter delovali z združenimi močmi v prosep našega duševnega in materijelnega stanja in v splošno tú bivajočega národa slovenskega korist. — V dan 1. marcija se je namreč v Dolenjem Logateu ustanovilo društvo učiteljev in šolskih prijateljev, kojega namen bode vgléd in napredek šole in učiteljstva pospeševati in vtrjevati, lepo petje gojiti in v naših krajih tako potrebno sadjarstvo vsestransko razširjevati. V začasni odbor so bili izbrani gg.: Ribnikar (predsednik). Inglič (namestnik). Kerne (tajnik), Bénédek (blagajnik) in Poženel (odbornik). Pravila so vže sestavljena in se v kratkem v potrjenje predložé. Potem se prične nabiranje udov in upamo, da — če ne bode kakih zaprek — tje v maju skliče g. predsednik občni zbor in se prične društveno delovanje, katero naj bode celemu okraju v korist, čast in ponos!

Po oficijelnem zborovanju nadaljevalo se je pa še neoficijelno v družbi vrlih Logaških prijateljev šole in učiteljstva ter se poslalo tudi baš ta dan v Krškem zborujočemu „Pedagogičskemu društvu“ primeren telegrafičen pozdrav.

Da bode naše društvo delovalo v smislu sedajnih šolskih postav in da bode pristopilo tudi v „zvezo slovenskih učiteljskih društev“, se umé vže samo ob sebi.

Na delo torej, dragi sobratje. in prihodnjost je naša!

—k.

Od štajersko-hrvaške meje. (Konec.) Pa vrnimo se k tajnikovemu poročilu! V minulemu letu praznoval je hrvaški pesnik in književnik Ivan vitez Trnski svojo petdesetletnico, pri koji priliki mu je dalo društvo lepo vezano adresó. Trnskega divne pesni pojó se po hrvaških šolah. S tem je pomagal v šoli netiti ogenj ljubezni do domovine in národa. In v „Dobrašinu“ (v slovenščino preložil Iv. Lapajne) pokazal je národu hrvaškemu delovanje učiteljevo. Tu je slikovito opisal, koliko je vredna narodna šola, koliko obrazovanje národa! „Hrv. ped.-knjiž. sbor“ storil je pač le svojo sveto dolžnost, čestitajoč dičenemu pesniku in prijatelju učiteljstva. —

V pretečenem letu pristopilo je društvu 103 ustanovnikov, mej temi 100 šol. „Sbor šteje tedaj 629 ustanovnikov, 29 častnih, 69 pravih, 15 dopisujočih in 613 podpornih udov, skupaj tedaj 1335 članov. Umrlo pa je 12 ustanovnikov, 5 častnih in 12 pravih udov. Od častnih udov umrla sta: dr. Gustav Lindner v Pragi in Ante vitez Bakotić, c. kr. pokrajinski nadzornik v Zadru. —

Društvo dobilo je od kr. zem. vlade 200 gld. podpore.

Iz blagajnikovega izveštja le-to: Dohodkov je imelo društvo 2473 gld. 20 kr., stroškov pa 2401 gld. 47 kr., tedaj ostanek 71 gld. 72 kr.

Za tekoče leto 1888 sestavljen je ta proračun: Društvo potrebuje 2500 gld. in to: a) za izdavanje knjig 1900 gld., b) za vodstvo 400 gld., c) prinos za „Hrvatski učit. dom“ 200 gld.

Po pretresanju in vsprejetju „pravil za ocenjevanje in izdavanje društvenih spisov“, katera sem gori spomenil, preide zbor na volitev odbora. Prvosednikom za bodoča tri leta je bil jednoglasno izvoljen Ivan Filipović, tajnikom Milan Kobali in blagajnikom Ante Irgolić.

Na to sledé čitanja razprav. Stjepan Basariček prebere velezanimivo razpravo „O pripravi osposobljivanju pučkih učitelja“. V specijalni debati, koje so se razen predavatelja udeležili še Božić, Filipović in Modec, vzprejmó se nastopne resolucije:

1. Učiteljišća naj se razširijo na četiri razrede. (Doslej so le 3 razredi.)
2. Poduk v učiteljišćih naj se tako uredi, da se v prvih dveh razredih uči to, s čim se pospešuje občno obrazovanje, a v zadnjih dveh razredih najbolj to, kar spada v strokovno obrazovanje. 3. Izpiti za osposobljevanje naj se takó uredé, da se na koncu drugega razreda napravi izpit zrelosti, a po četrtem

razredu drugi izpit ali učiteljski izpit. Prvi izpit obseže le-to, kar se v prvih dveh, a drugi samo to, kar se uči v zadnjih dveh razredih. 4. Učenci, ki so syršili popolno gimnazijo ali realko, lahko se takoj vzprejmo v tretji razred učiteljišča. 5. Za obrazovanje učiteljev višjih ljudskih (mestnih) šol imel bi se vsaj za zagrebško učiteljišče narediti jednoletni učilni tečaj. V ta tečaj naj bi se vsprejemali samó isti ljudski učitelji, ki so vsaj tri leta s vspehom službovali v kateri ljudski šoli. Na koncu tečaja je potrebno, da z izpitom dokažó svojo sposobnost za poučevanje na višjih ljudskih (mestnih) šolah.

Ta zanimiva razprava, koje resolucije sem v predstojčem ravnokar navedel, je tiskana doslovno v 1. in 2. šte. „Napredka“ l. 1888. —

Za tem prečita tajnik le jeden del Čurčičevega predavanja „Basedov i filantropizam“. Ker je bilo vže pozno, vstavilo se je daljno čitanje. Tudi ta razprava tiskana je v „Napredku“ št. 1, 3, 4 in 5. l. 1888.

Po zaključanju glavnega zborovanja izreče g. Dav. Trstenjak zahvalo v imenu navzočih vsemu odboru, na kar se prvosednik spodobno zahvali.

„Hrvaškemu pedagogijsko-književnemu sboru“, ki tako lepo napreduje na očrtanem si področju, ki vsestranski pospešuje pedagogično slovstvo v prid hrvaškega učiteljstva, zajedno pak v čast in ponos vsega naroda, kličemo mi slovenski brati in sodrugi: vivat, floreat, crescat!
Boril.

Iz Žalca. (Izv. dopis). Celjsko učiteljsko društvo je imelo dné 1. marcija t. l. svoje mesečno zborovanje, ki je bilo zeló mnogobrojno obiskovano. Ob 11. uri otvori zbor prvosednik g. J. Zupanek. V daljšem nagovoru razvija svoj program, po katerem hoče društvo voditi, ter konečno apeluje na vse člane, naj z združenimi močmi delujejo v korist društva. Potem se razdeli mej navzoče „Poročilo o delovanju cesarjevič Rudolfovega sadjerejskega društva za Spodnji Štajar.“ — Tajnik prečita zapisnik o zadnji seji, kateri se odobri.

Po spremembi dnevnega reda sledi „prostovoljno predavanje,“ za katero se oglasi g. A. Brezovnik, ter govori o pravilih „privatnega podpornega društva za slovenske učitelje.“ Pri zeló živahni debati vzprejmó se posamični paragrafi z nekaterimi spremembami. V odbor, ki bode vse potrebno vkrenil, namreč: pravila predložil v potrjenje, nabiral člane ter sploh društvo vodil do 1. občnega zbora, izvoljeni so ti-le gg.: A. Brezovnik, prvosednik; L. Šah, tajnik; F. Koderman in J. Logar, odbornika. —

Ker je bilo vže pozno, odložita se govora gg. Gradišnika in Kocbeka na eno prihodnjih zborovanj. Pri zadnji točki dnevnega reda: nasveti — vname se živahen pogovor o Lichtenstein-ovem predlogu „konfesionalne šole.“ Enoglasno se sklène, da društvo odpošlje peticijo zoper omenjeni predlog na vis. zbornico poslancev. Tako je tudi prav! Ako nasprotniki sedanje šole strastno agitujejo ter z zavijanjem resnice lové podpise, ali naj slovensko učiteljstvo mirno — roke križem držeč, — gleda kakó se spodkopava naše šolstvo, kakó se teptá čast in ugled učiteljskega stanú? Ako se prižnica vpotreblija v strankarske svrhe ter ljudstvo bega, da razjarjeno proklinja šolo in učitelja, ali je potem še umestno reči: ne zdi se nam vredno, ne za in ne proti delovati. — Toda dovolj; omenim le še, da imam za vse tu navedeno tudi dokaze. —

F. K.

Ptujska okolica. Ptujsko učiteljsko društvo imelo je 1. marcija redno zborovanje. Po prečitanju zapisnika nastopi g. Zopf, ter predava o konstrukciji prof. Lavtar-jevega računila. Iz zeló zanimivega govora povzamemo sledeče: Vže od nekdanj premissljevali so pedagogi, kako bi se na najbolj naravni način predočila otroku sama na sebi abstraktna števila. Otrok ne misli si nikdar števil samega, temveč toliko število reči ene in iste vrste. (Sl. pedagog Pestalozzi se je pač motil, ko je trdil, da se mora vsako število v otročjo glavo vtisniti.) V tej reči služi nam prav dobro dekadičen sistem, iz katerega se izvodi potem

pojmem vseh viših števil. Od tega prišel je g. govornik na „trojičenje“ števil pri starih narodih, ter da si tudi mi mislimo števila le po troje. V drugem delu govora omenil je računila in med temi Rus-ovo računilo, katero je slabo zagadelj, ker se zamorejo le jednice in desetice povčítovati, nikar pa ne števila v naravni vrsti, kakor si jih mora otrok misliti. Tako n. pr. ostane na Rus-ovem stroju 6krat 6 vedno eno in isto in nikdar 36. Tedaj le taka računila imajo svojo prihodnost, katera nam pokažejo celo število v naravni vrsti in tako je prof. Lavtar-jevo metriško računilo.“ Na to razložil je posamezne dele tega računila in povčítovanje raznih števil.

Govor bil je pohvalno sprejet in izrekla se je le ena želja, naj se naprosi g. prof. Lavtar, da nam enkrat to reč praktično pokaže.

Na to sledila je debata o letošnjem majnikovem izletu. Po večjih predlogih raznih krajev obveljal je predlog gosp. Porekarja, naj izleti društvo na Vurberg, ker se tega izleta vdeležijo lahko tudi učitelji iz mariborskega in lenartskega okraja. Predlog bil je sprejet in odločil se je četrtek 3. maja, da društvo izleti. G. Porekar predlaga in priporoča obilen pristop k privatnemu podpornemu društvu slov. učiteljev.

H koncu poslovi se g. Fran Brinar od vseh tovarišev, povdarjajoč, da bo se vedno z veseljem spominjal ptujskega učit. društva, ob jednom pa izreče željo, da bi se skoraj videli zopet pri skupnem zborovanju „zveze slov. učit. društev“, ter si tamkaj po bratovsko segali v roke. — Odpravljajočemu se tovarišu želimo mnogo uspeha na njegovem novem mestu, ter mu kličemo „na veselo svidenje“!

J. St.

Iz Središča, v dan 5. marcija. (Društveno poročilo.) Ne morem se spomniti, da bi bila pri katerej skupščini našega Ormoškega učit. društva vdeležitev tako mnogobrojna, kakor pri glavnem zborovanju, ki se je vršilo dné 1. marcija t. l. v šolskem poslopju v Ormožu. Tega zbora vdeležilo se je namreč 17 udov in učiteljica ženskih ročnih del iz Središča kot gost. Društveni predsednik, g. Rakuša otvori zborovanje, pozdravi s pristrčnimi besedami navzoče ter izrazi svoje veselje nad tem, da so se čast. udje tókrat v tako obilnem številu zbrali. Ko se zapisnik zadnjega zborovanja prebere in odobri, prečitajo se društvu došla pisma. Od teh naj omenim le dva dopisa, ki sta se vzela bolj natančno v pretres in sicer 1. dopis Stajerske učit. zaveze, v kojem se naše društvo opozarja in vabi, da gledé Liechtenstein-ovega šolskega predloga tudi ono stori svojo dolžnost in 2. dopis, v katerem nas Celjsko uč. društvo vabi k pristopu slov. uč. zaveze. — O Liechtenstein-ovej nameravanej predrugečbi šolske postave razgovarjali smo se celo uro ter konečno jednoglasno sklenoli poslati visokej državnej zbornici peticijo, v kojoj naše učiteljsko društvo prosi, naj bi visoka državna zbornica šolski predlog kneza Liechtensteina z ozirom na to, da imenovani predlog pouk na ljudskih šolah celo v najvažnejših pogojih podkopava in prikrajšuje ter tako splošno ljudsko omiko ovira, gledé na to, da je ljudstvo naše z državno šolsko postavo od 2. maja 1883 itak v obče zadovoljno ter tudi vedno bolj in bolj priznava blagodejno delovanje sedanje šole — celó ovrгла.

Na tem mestu Ti moram obznaniti, dragi „Popotnik“, da se Ti učitelji Ormoškega okraja čudom čudimo, da o zadevi, koja je za nas učitelje eminentne važnosti, o stvاري, koja razpravljajo vsi drugi — politični in nepolitični — časniki, Ti edini tako trdovratno molčiš! Li ni naloga učiteljskega, šolskega lista, da o tem, kar bi utegnili koristiti ali škodovati zdravemu razvoju ljudske šole, javno in odkrito svoje mnenje pové?!*) Kar se tiče drugega dopisa in pristopa k zavezi slov. učiteljskih društev, se določi, da bode društvo o tej zadevi sklepalo pri prihodnjem mesečnem zborovanju, dné 3. aprila t. l. Zatem prečita društveni tajnik Anton Kosi svoje izvestje, v katerem nam je popisal delovanje v pret. društvenem letu.

(Konec sledi.)

*) Zgodilo se je danes.

Šmarje pri Jelšah. Šmarijsko-Rogatsko uč. društvo je zborovalo letos prvokrat dne 1. sušca v Šmarju. Po nagovoru predsednikovem se otvori zborovanje, potem se je vršila volitev novega odbora, v katerega so bili voljeni po listkih sledeči gg.: E. Blenk, predsednikom, J. Debelak, podpredsednikom, Fr. Setine in R. Knaflič, tajnikoma, V. Strmšek, blagajnikom, J. Žolnir in Fr. Vezjak, odbornikoma. Novi g. predsednik izraža občo željo, da bi se naše društvo pod njegovim vodstvom lepo razvijalo, negovalo kolegijalnost ter delovalo na povzdigo našega stanu in šolstva. Jednoglasno se potrdi izjava prejšnjega odbora v 4. številu. Popotnik-ovej l. 1888., da pristopi naše društvo k nameravanej zvezi slovenskega učiteljstva in to brezpogojno; kajti, če bi vže sedaj debatovali o načinu in notranjih zadevah te ustanovitve, zavlačevala bi naša društva to zadevo na dolgo in široko po pregovoru „kolikor glav, toliko mislij“, za sedaj prepustimo to osnovalnemu odboru. Določi se, da zboruje naše društvo letos drugokrat dne 12. aprila v Šmarju, ter se naroči blagajniku, da izterja do takrat že zaostalo društvenino. Vse druge točke, kakor: pregledovanje in odobrenje računov, pregled delovanja našega društva v minulemu letu in druge društvene zadeve se prelože na prihodnjo sejo. Vsi udje izrazijo željo, da bi do takrat pristopili tudi vsi drugi tovariši osobito pa tovariši Rogatskega okraja k svojemu društvu. V ta namen se bodo razpošiljala zasebna vabila k pristopu. Delovanje društva je približna slika skupnega učiteljstva vsakega okraja, zatorej se bode v Šmarijsko-Rogatskem uč. društvu zrealilo pred svojimi tovariši in svetom učiteljstvo Šmarijskega in Rogatskega okraja ter pripomoglo povzdigniti šolstvo in stan svoj do večje veljave v zvezi z drugimi društvi v „Osrednjem slov. uč. društvu“.

R. Knaflič, tajnik.

Ljutomer. Dne 1. marcija 1888 je naše okrajno učiteljsko društvo v Ljutomeru zborovalo. Jako pičlo došlo društvenike je ob 10. uri prvosednik gosp. Kryl pozdravil ter zborovanje otvoril. Po prečitanju in odobrenju zapisnika zaduje seje se je prešlo k rešitvi druge točke dnevnega reda. Kóvačić je govoril o „Halozah, njih prebivalcih ter šegah in običajih istih“. Pri, temu predavanju sledečem razgovoru, se je enoglasno želja izrekla, da bi „Društvo sv. Mohora“ v obče vsem udom vstreglo, ako bi enake spise v Koledarju ali pa Večernicah izdajalo. Na ta način bi se začeli Slovenci med seboj spoznavati, šege in običaje raznih krajev primerjali s svojimi in spoznali v čem se strinjajo in v čem ne. Priporočalo se je tudi vsem udom, da bi narodne pesmi, pravljice itd. med ljudstvom marljivo nabirali in njih gosp. Dr. Štrekelj-u, priv. docentu na vseučilišču v Beč pošiljali.

Za tem poprime g. Kryl besedo, ter govori jako obširno o namenu raznih društev. Končavši svoj navdušeno sprejeti govor, priporoča pristop k zavezi slovenskih učiteljev. Pristop se je enoglasno sklenil.

Razgovarjalo se je tudi o Lichtenstein-ovem šolskem predlogu, vendar se ni nič stalnega sklenilo. — Prihodnja seja, dne 11. aprila 1888 v Ljutomeru. Referenta gg. T. Pušenjak in F. Schneider na Cvenu.

Kóvačić.

Novice in razne stvari.

[Imenovanje.] Okrajnimi šolskimi nadzorniki na Primorskem so imenovani gg.: Gimnazijski profesor Josip Culot za mestni okraj Goriški; učitelj na učiteljsku v Kopru, Josip Pich za ljudske šole z italijanskim učenim jezikom v okraju Gradiščanskem; Martin Sinkovič, učitelj na deški ljudski šoli v Trstu za okraj Sežanski; Fran Vodopivec, profesor na ženskem učiteljsku v Gorici, za šolski okraj Goriški in za ljud. šole s slovenskim učenim jezikom v šolskem okraju Gradiščanskem; Fran Dominko, vodja ljudske šole in ravnatelj v Kobarižu za šolski okraj Tolminski.

[Nagrade za pospeševanje sadjarstva.] Sadjarstvo na Štajerskem je dobilo v minoletem letu iz državne blagajnice 1000 gold. podpore. Od te svote so dobile šole v Laporju 25 gld., v Razvanju 50 gld., na Spodnji Polskavi 25 gld., v Cvenu 20 gld. in g. učitelj Stoeger pri sv. Petru blizu Maribora 20 gld.

[V Dornavi in Vurbergu] blizu Ptuja se bodeta stavili novi šolski poslopji. V prvem kraju se razširi šola v dvo- v drugem v trirazrednico.

[Tolmačem gluhomutea] je bil od kazenske sodnije v Ptuj poklican g. Dragotin Zupančič, ki se je na učiteljišču v Mariboru dobro izvežbal za nauk gluhomutecev, da posreduje pri obravnavi z gluhomutcem Maučičem. Obravnava se je nadaljevala pri vis. c. kr. okrožn. sodnji v Celju, in tudi tam je g. Z. kot tolmač posredoval.

[Nova knjiga.] Podjetna tvrdka J. Giontini v Ljublj. založila in izdala je ravnokar 228 str. obsežno knjigo z naslovom „Strije Tomova kočja ali življenje zamorcev v robnih državah svobodne severne Amerike.“ Angleški spisala Henrieta B. Stowe. Iz nemšk. poslov. Fr. Malavašič. 2. popravljeni natis. Knjiga je prav prim. berilo za našo odraslo mlad. Cena 70 kr., po pošti 75 kr.

Naznanilo. Pri meni je dobiti raznih cepičev. Kdor pride sam po nje, dobi jih zastonj. Komur pa se pošljejo, plača troške za pošto in za povijanje.

Fran Praprotnik.

nadučitelj pri Dev. Mariji v Puščavi, pošta št. Lovrenc ob Kor. želez.

Zahvala. Podpisano šolsko vodstvo šteje si v prijetno dolžnost vsem blagim dobrotnikom, ki so to zimo zopet s prostovoljnimi doneski ruško šolarško kuhinjo omogočili, izreči svoje najtoplejšo javno zahvalo.

Šolsko vodstvo v Rušah, 8. marca 1888.

Er. Lesko.

NATEČAJI.

Štv. 36.

Podučiteljski službi

na trirazrednici pri Veliki nedelji in na dvorazrednici na Humu (Kulmburg), IV. plačilnega razreda in s prostim stanovanjem se stalno umeščate.

Prosilci, nemškega in slovenskega podučevanja zmožni, naj svoje prošnje do 25. marca 1888 pri dotičnem krajnem šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet Ormož, dne 12. februarja 1888.

2-3

Predsednik: *Marek s. r.*

Štv. 151.

Podučiteljska služba

na dvorazrednici pri sv. Janžu na dravskem polju, IV. plačilnega razreda, in s prostim stanovanjem se — tudi provizorično — umešča.

Prosilci, nemškega in slovenskega podučevanja zmožni, naj svoje prošnje do 15. marca 1888. pri krajnem šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet v Ptuj, dne 29. januarja 1888.

3-3

Za predsednika: *Rammer s. r.*

Naznanilo.

Podpisani naznanja sl. šolskim svetom in šolskim vodstvom, da se pri njem še dobé

premakljive črte za početni pouk v branju.

V primerni zvezi s pisanjem na šolsko tablo nadomestijo te črke stensko tablice za branje.

— Cena 1 gld. 50 kr. —

J. Miklosich.